

SZŐKE GERGELY LÁSZLÓ

Infokommunikációs Szakmai Nap 2015 – beszámoló

2015. október 16-án a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara (PTE ÁJK), az Informatikai és Kommunikációs Jogi Kutatóintézet (IKJK) és a Magyar Jogász Egylet Média és Reklámjogi Szakosztálya közös szervezésében került sor az Infokommunikációs Szakmai Nap konferenciasorozat 2015-ös rendezvényére a Budapesti Ügyvédi Kamara Dísztermében.

Az ISZN2015 „Szigorúan ellenőrzött kapuőrök – az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései” című konferencia a digitális világ új kapuőreiként tevékenykedő internetes forgalomirányítók szabályozási kérdéseit járta körül. A keresőszolgáltatások és mindazok a szolgáltatások, amelyek a felhasználókat az egyes digitális tartalmakhoz navigálják (forgalomirányítók) jelentősen befolyásolják ugyanis a fogyasztók lehetőségeit az információk elérésében és saját magánszférájuk kialakításában, befolyásolják az interneten működő vállalkozások gazdasági mozgásterét, és egyúttal – szabályzataikon és gyakorlataikon keresztül – jelentős mértékben alakítják a digitális világ magatartási szabályait.

Milyen adatokat és milyen jogi keretek között gyűjtenek a felhasználókról? Azokból milyen részletes profilokat hoznak létre? Ezekhez mely más állami szerv vagy piaci partner (pl. hirdető) férhet hozzá? Mire használják e profilokat? Mekkora hatása van ezeknek az információkhoz való hozzáférésre, azaz a hirdetések, keresési találatok, posztok és megosztások, esetleg a napi hírek mennyire személyre szabottan jelennek meg? Hogyan dől el, hogy egy-egy poszt a közösségi oldalon kinek a számára jelenik meg, és ki elől marad rejtve? Mennyi mozgásteret marad a felhasználónak, ha e szereplők jellemzően gazdasági erőfölényben vannak? Versenyjogi eszközökkel kezelhető-e ez a helyzet? Miként alkalmazhatók a szerzői jogi szabályok?

Megannyi kérdés, amelyre egyelőre nincsenek végleges válaszok, de kiindulópontként az látható, hogy a szabályozási problémák elhelyezhetők a hagyományos adatvédelmi jogi, szerzői jogi, médiajogi, kereskedelmi jogi és versenyjogi intézmények keretei között, így e témakörök köré csoportosultak a konferencia előadásai is. Az esemény nem titkolt célja volt, hogy – a releváns kérdések felvetésével és szakmai párbeszéd megindításával – előkészítse a PTE ÁJK és az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet közös, 2016 februárjában induló négyéves OTKA kutatási projektjét.

A konferenciát *Dr. Balogh Zsolt György*, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi docens nyitotta meg, majd átadta a szót *Dr. Szőke Gergely László*-nak, aki – az IKJK ügyvezetőjeként – röviden bemutatta a 10 éves hagyományokkal rendelkező, de 2014-ben jelentősen átalakult és megújult Informatikai és Kommunikációs Jogi Kutatóintézet (<http://ikjk.hu>) céljait és főbb tevékenységeit.

A szerző a PTE ÁJK Közigazgatási Jogi Tanszék Informatikai és Kommunikációs Jogi Csoportjának adjunktusa, a PTE belső adatvédelmi felelőse.

A szakmai előadás-sorozatot *Dr. Polyák Gábor* egyetemi docens előadása nyitotta, aki felvázolta a forgalomirányítókkal kapcsolatos alapvető kérdéseket és a fontosabb kutatási irányokat, mintegy iránymutatásul a konferencia-előadások értelmezéséhez. A digitális világ tényleges szabályozása, irányítása („governance”) azonban korántsem egyszerű feladat – számos érdek, érték, szereplő és szabályozási forma kölcsönhatása határozza meg a végeredményt – erről már *Dr. Rozgonyi Krisztina*, a Vienna University munkatársa beszélt, amikor előadásában bemutatta a kommunikáció tág értelemben vett szabályozásának aktuális kérdéseit és különösen a nehézségeit.

Dr. Bartóki-Gönczy Balázs, a PPKE Jog- és Államtudományi Kar kutatójaként a „semlegesség” témakörét járta körül, hangsúlyozva, hogy a hálózatsemlegesség kapcsán kialakult nézetek a keresőkre legfeljebb korlátozottan alkalmazhatók, a „keresősemlegességet” nem lehet párhuzamba állítani a hálózatsemlegességre adott válaszokkal. Ennek oka elsősorban az, hogy a keresés során a felhasználó eleve a számára fontos, azaz szubjektív eredményt vár. Ugyanakkor önmagában is érdekes kérdés, hogy mitől lesz egy tartalom (keresési eredmény) releváns – erről *Dr. Zódi Zsolt*-tól, az MTA TK Jogtudományi Intézetének kutatójától hallhatott a közönség igen érdekes gondolatokat. A relevancia ugyanis nem csak az információról, de a kérdező és az információ viszonyáról is szól, a relevancia tehát szubjektív. A személyre szabott keresési eredményekkel kapcsolatos kérdések jogi vizsgálatánál tehát arra az alapkérdésre is nehéz választ adni, hogy pontosan mi várható el a keresőktől. A helyzet paradoxona mégis az, hogy miközben a szolgáltatók minél inkább kiszolgálják a felhasználók ízlését, egyúttal könnyen be is zárhatják őket a saját kis világukba (buborékhatás) – zárta előadását Zódi Zsolt.

A forgalomirányító szolgáltatók magánjogi eszközökkel a felhasználók széles körének magatartását befolyásolják. Tevékenységük egyik fő jellemzője, hogy a szerződési feltételeik és a tényleges gyakorlatuk a felhasználók számára adottak, „take it or leave it” jellegűek, de a jellemzően erőfölényes pozícióból eredően másik szolgáltató választása pl. a Google vagy a Facebook helyett valójában nem reális alternatíva. E helyzet versenyjogi szempontból is izgalmas. *Dr. Szilágyi Pál* a PPKE Jog- és Államtudományi Kar Versenyjogi Kutatóközpontjának vezetője konkrét jogesetek, a Google és az Amazon ügy kapcsán értelmezte a gazdasági erőfölény egyes aspektusait. Számos, elsőre nehezen megválaszolható kérdés merül fel, például az, hogy mi az érintett piac?, van-e egyáltalán fogyasztói kár? A kiváló előadás egyben a jogérvényesítés nehézségeire is rámutatott: a Google-ügyben 2008-as magatartást vizsgál a Bizottság, és az eljárás még nem ért véget.

A forgalomirányítók tevékenységének alapja a felhasználók adatainak gyűjtése, rendszerezése és személyes profilok létrehozása, amelyben számos, az érintett által nem közvetlenül megadott, hanem azokból levont következtetések is szerepelnek. Az adatvédelmi szabályozás igyekszik e kihívásokra választ adni, egyelőre felemás sikerrel. *Dr. Balogh Zsolt György* elő-

adása áttekintette az adatvédelmi szabályozást érő legújabb kihívásokat és azokat az új elveket és jogintézményeket (privacy enhancing technologies, privacy by design, adatvédelmi hatásvizsgálat), amelyekről a jogalkotók megoldást remélnek. *Dr. Fazekas Balázs* ügyvéd ugyanakkor remekül fogalmazta meg a felhasználók érzéseit: miközben adatvédelmi szempontból papírforma szerint minden rendben (a szolgáltatók tevékenysége alapvetően valóban a tájékozott hozzájáruláson alapul), mégis sokaknak „rossz érzése van”. A szolgáltatók bevétele valójában ugyanis a hirdetőktől származik, a felhasználók az ingyenes(nek tűnő) szolgáltatásért lényegében a személyes adataikkal fizetnek. A szolgáltatók emellett sokszor kihasználják az adatvédelmi szabályok túlzó általánosságát (pl. az adatkezelési célok tekintetében), míg végül az alternatíva hiánya lényegében kizárja a felhasználók érdekérvényesítését a magánszféra-védelem területén is.

A következő előadás azt vizsgálta, hogy a szolgáltatók tevékenysége milyen hatást gyakorol a véleményszabadság tényleges gyakorolására. *Dr. Detrekői Zsuzsa* az Origo Zrt. ügyvédjeként elsősorban a Facebook tartalomszűrési gyakorlatát vizsgálta, amely országoként is jelentős eltéréseket mutat. Az előadásból egyértelművé vált, hogy e kutatási irány is jelentős további kérdéseket vet fel, a forgalomirányító szolgáltatók ugyanis magánjogi eszközökkel igen jelentősen befolyásolják, hogy ténylegesen ki mit mondhat, és ki mit hallhat meg.

Dr. Grad-Gyenge Anikó, a KRE Állam- és Jogtudományi Kar tanszékvezető egyetemi docensének előadásából kiderült, hogy számos új szerzői jogi problémával is szembe kell nézni. A régi közvetítők szerepe csökken, az új üzleti modellek kialakulása a kapuőröktől független tartalomszolgáltatást és/vagy új közvetítők megjelenését eredményezte. Ugyanakkor a közvetítőszolgáltatók szerepet kaphatnak a szerzői jogi jogérvényesítés során is, ugyan-csak felvetve a tartalomszűrés valamint a hálózathoz való hozzáférés korlátozásának igen kényes kérdését.

Az eddigi előadások alapvetően a jogi szabályozás lehetőségeit és – leg-

alább ennyire hangsúlyosan – a korlátait járták körül. A konferencia utolsó két előadása e perspektívát igyekezett kitágítani, és más szereplők nézőpontját is megmutatni.

Ha a jogi eszközök alkalmazása nehézkes, kézenfekvőnek tűnik a felhasználókat közvetlenül is felvértetni – már csak azért is, mert a szabályozás is gyakran „számít rájuk”. *Dr. Nagy Krisztina* a Televele Médiapedagógiai Egyesület elnöke a digitális írástudás és a felhasználói tudatosság szerepét emelte ki. Rávilágított, hogy meg kell tanulni az új platformok értő kezelését, az üzenetek megfelelő értékelését és értelmezését. Ennek már létezik megfelelő, gyermekekre kifejlesztett módszertana, kulcskérdés lenne azonban ezt az oktatási programokban a jelenleginél sokkal hangsúlyosabban megjeleníteni.

Végül a konferencia záróelőadása egy érintett szereplő, a Microsoft szempontjából mutatta be az eddig tárgyalt kérdéseket. *Dr. Simándi Andrea*, a Microsoft Magyarország Kft. jogi igazgatója bemutatta, hogy a szolgáltatók nem csak „tárgyai” a jogi szabályozásnak, de számos technikai eszközzel és üzleti megoldással segíthetik is a felhasználókat a magánszférájuk tudatos alakításában. A titkosítási megoldások széles körű alkalmazása vagy a forráskód transzparenciája biztosíthatja a felhasználókat és felügyelőhatóságokat arról, hogy a személyes adatok biztonságban vannak, és a rendszerben nincsenek titkos hátsó ajtók elrejtve. A felhasználói bizalom ugyanis a szolgáltatások sikerének egyik kulcseleme.

Az eseményen végül több mint nyolcvan vendég vett részt, így az egyes előadásblokkokat élénk szakmai vita kísérte, amely nemcsak a résztvevőknek és az előadóknak, de a konferencia szervezőinek is értékes visszajelzéseket adott, amelyek a 2017-ben induló OTKA kutatási projektben biztosan hasznosulnak. A konferenciának imponáns helyszínt adó Budapesti Ügyvédi Kamara Dísztermét a Magyar Jogász Egylet biztosította a konferencia számára, az egyéb költségeket a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara fedezte.